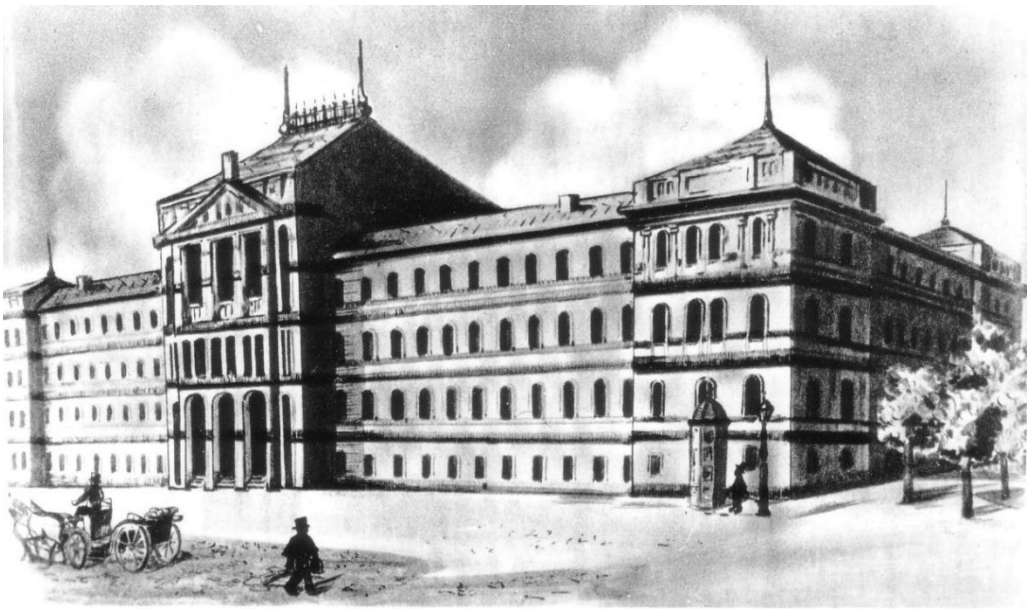
Ahogy elkezdődött:

1876 Kolozsvári egyetemen mechanikusi állást kap. Készülékek karbantartása, új műszerek készítése a feladata.

Itt készült bemutató eszközök nemzetközi elismerésben részesültek

1884 Budapest, Mozsár utca 8-

Az elért sikereket látva Trefort Ágoston megbízza a Budapesten létesülő tanműhely vezetésére. Itt készült műszerek rangos elismerést kapnak Brüsszelben, Budapesten, Párizsban.

Ki volt ez a sikeres mechanikus?

Süss Nándor 1848-ban született

Apja, nagyapja, szépapja mechanikus volt. A nagyapja műhelyében tanulja a szakmát. Már tizenévesen kész szakember, 1868-ban átveszi a nagyapja műhelyét.

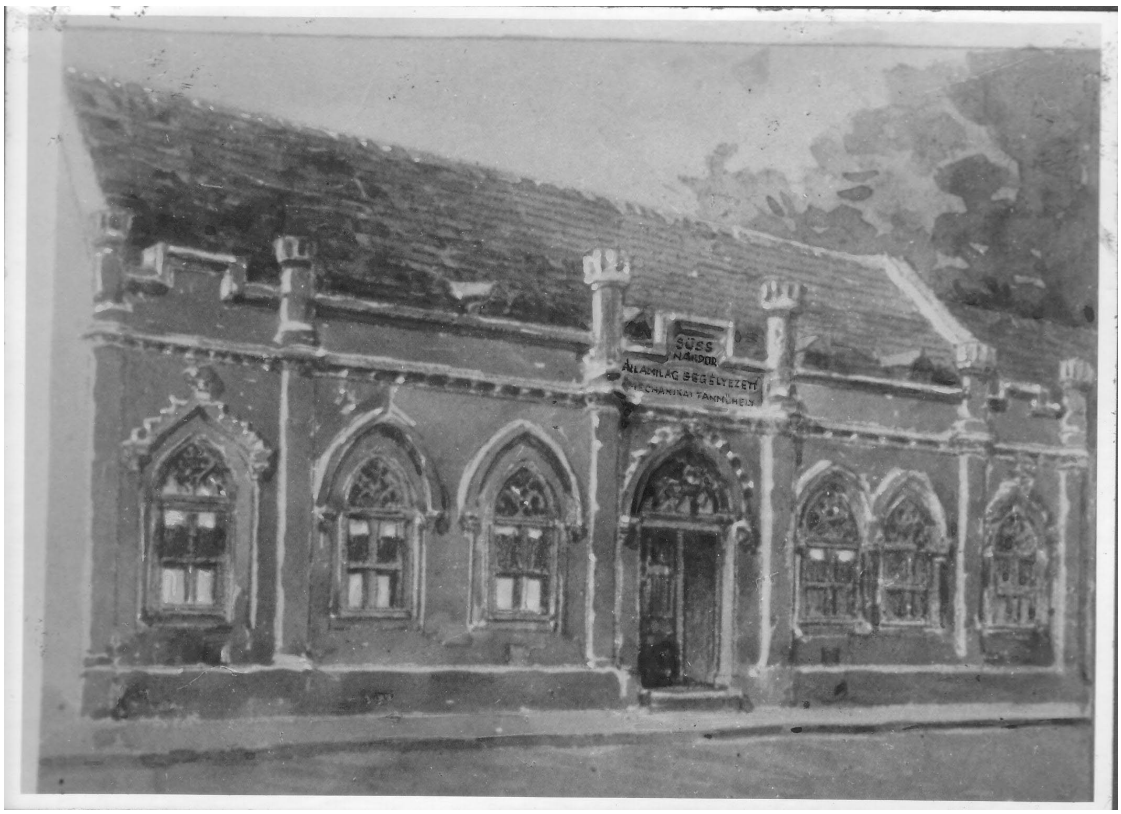

1896-ban Ferenc József a Koronás Arany Érdemkeresztet adományozta *„a műszertechnikának Magyarországon való elterjesztéséért”*

A mechanikai tanműhelyt összevonják az órás szakképzéssel. ennek vezetését nem vállalja, és önálló vállalkozásba kezd.

1900 Budapest, Alkotás utca

Itt kezdi meg önálló vállalkozását a **Süss Nándor féle Precízió Mechanikai Intézet.** Tanonc képzésre külön műhelyt létesített, így a szakképzést, utánpótlás nevelését a magánvállalkozás biztosította.

Mérőtorony a kertben

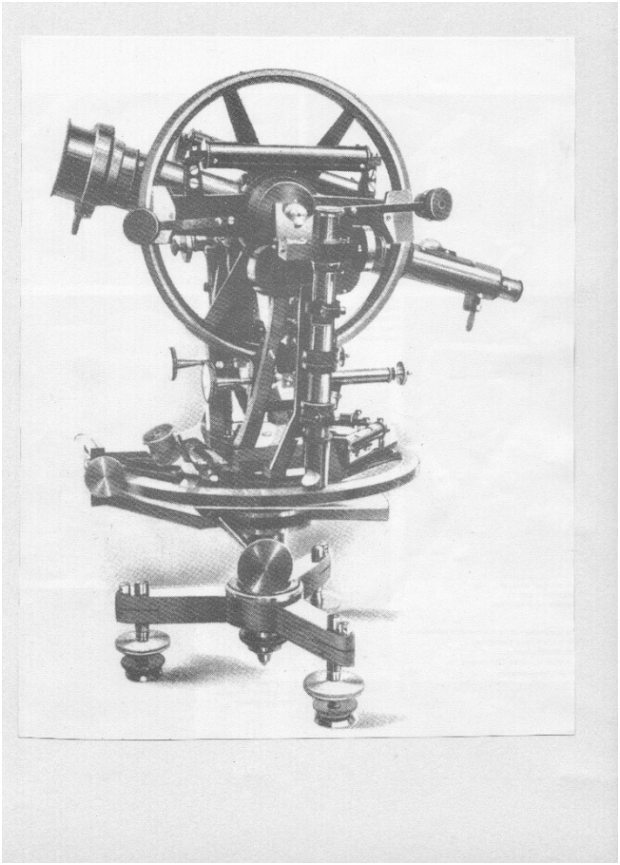

A sokféle gyártmány közül kiemelkednek a geodéziai műszerek:

Szintező

Teodolit

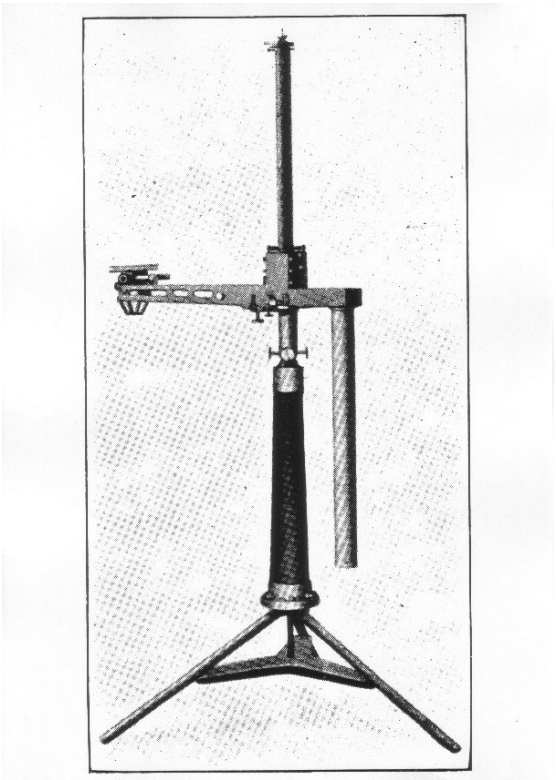

Párizsi világkiállításon aranyérmet nyernek a tanműhelyben készült műszerek

Több tudományos kutatóval való együttműködés alapján Eötvös Lóránd megbízza az általa tervezett torziós inga kísérleti példányának elkészítését. A sikeres mérések után megkezdődik az Eötvös-inga gyártása.

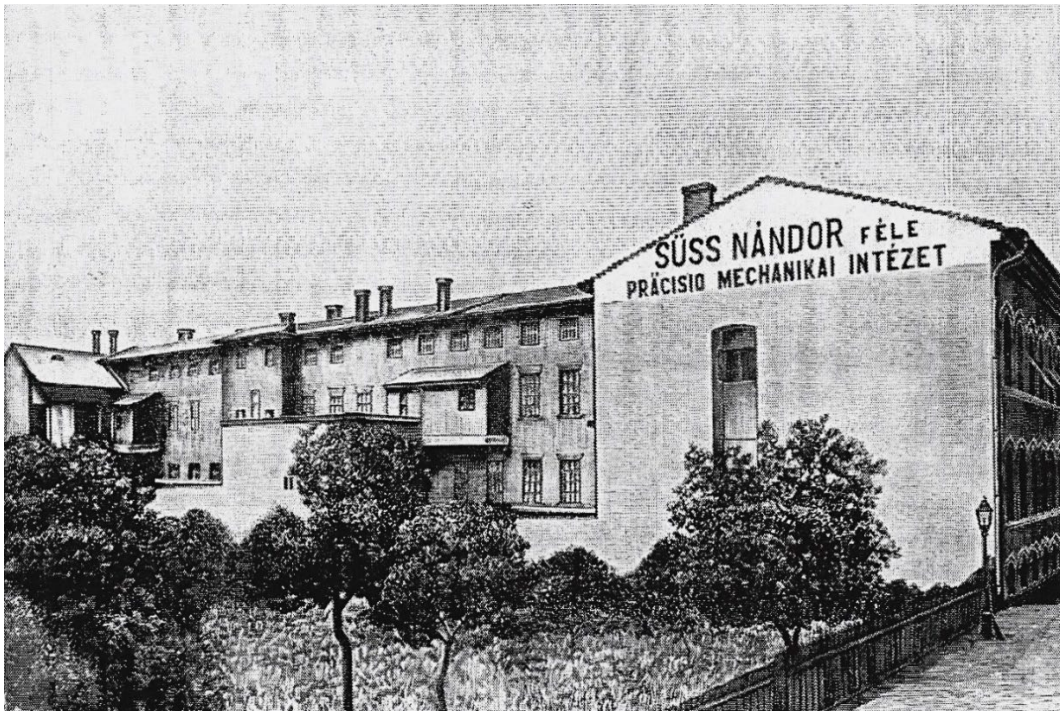

Az Eötvös-ingát többszöri korszerűsítés, módosítás után 1952-ig gyártotta a vállalat

A megnövekedett gyártási igény valamint az Alkotás utca megnövekedett forgalma, a villamos elindulása a műszerek bevizsgálását, kalibrálását lehetetlenné tette, ezért megvásárolta a Csörsz utca 39 sz. telket. Itt épült fel az általa készített elrendezés szerinti épület. Ez az épület – többszöri átalakítás, bővítés, emeletráépítés – a telephely bontásáig műhelyeknek, irodáknak adott helyet.

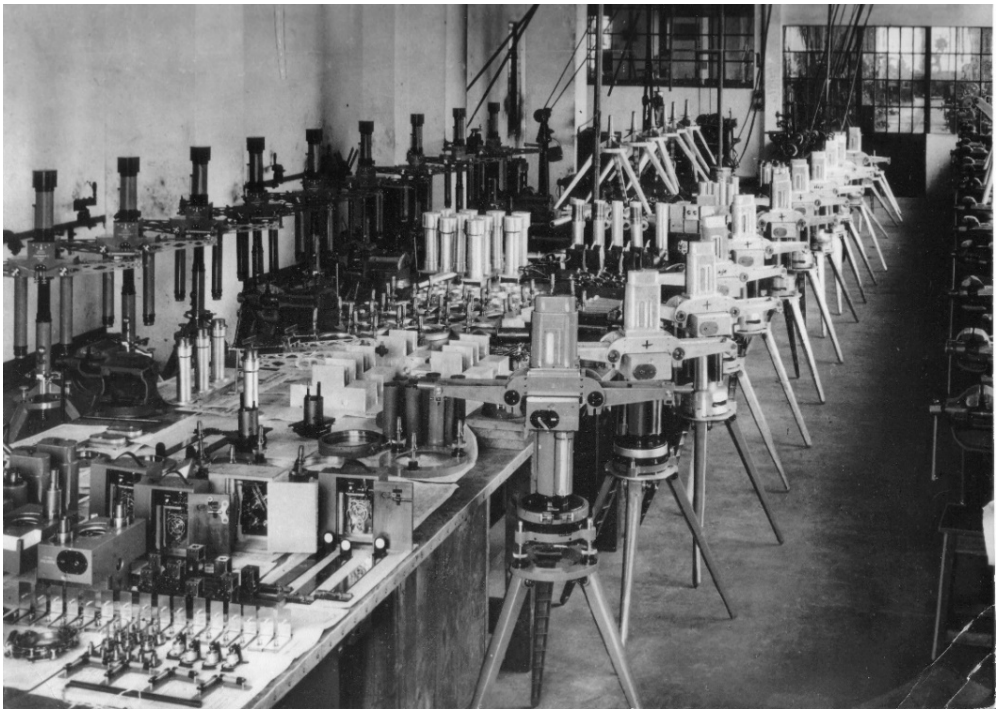
Az első épület

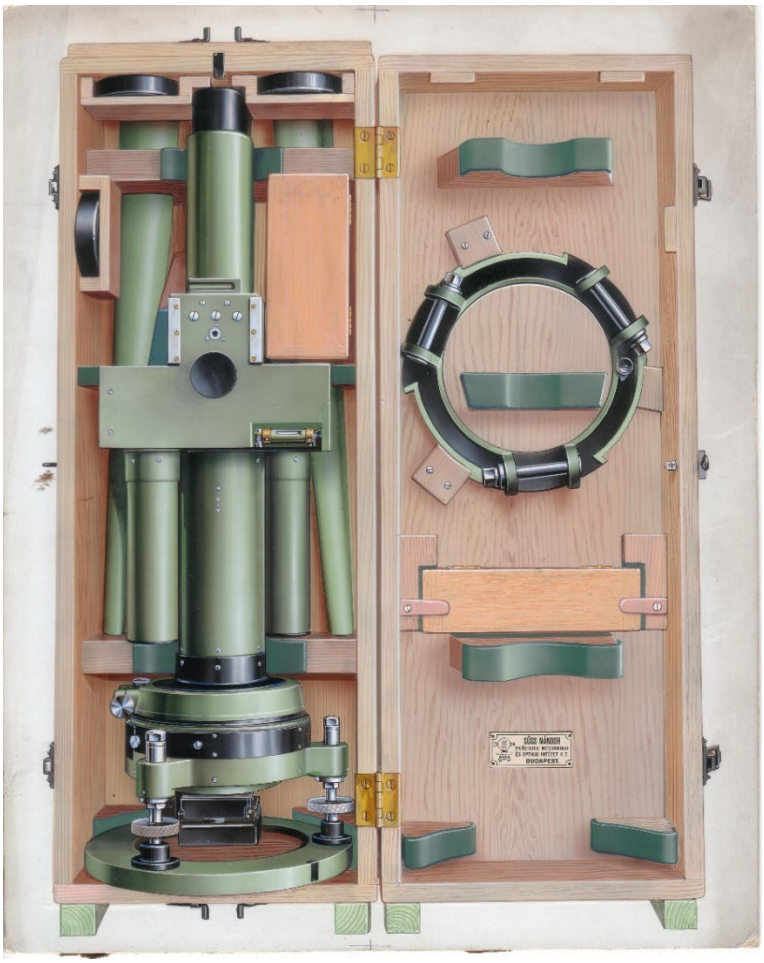

Az üzem racionális átszervezését Szabados Jenő végezte, aki Süss tanítványa volt és évekig a Zeiss műveknél dolgozott.

Szerelő műhely ahol az ingák sorozatgyártása történt:

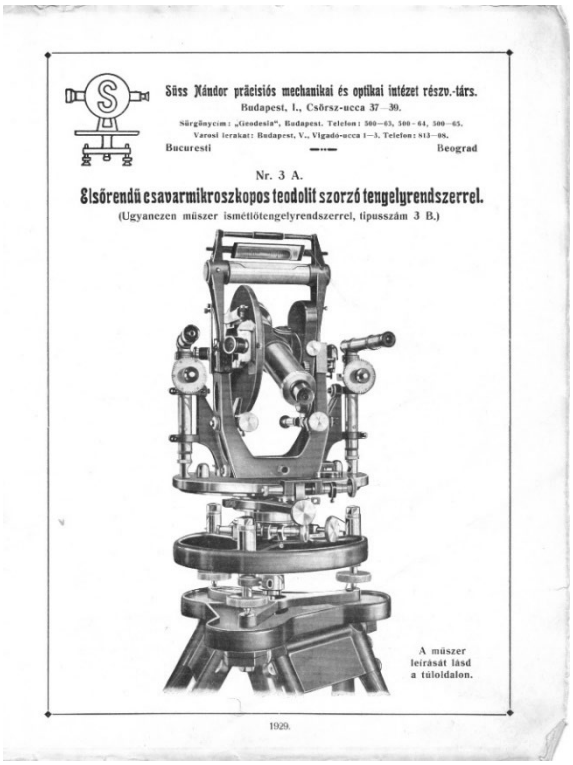
Eötvös-Rybár inga szállításra készen

Térképészeti, geodéziai műszerek:

Süss elsősorban a gyártással foglalkozott, így a kereskedelmi tevékenységgel megbízta Calderoni testvéreket. Kereskedelmi iroda nyílt Budapesten, Belgrádban.

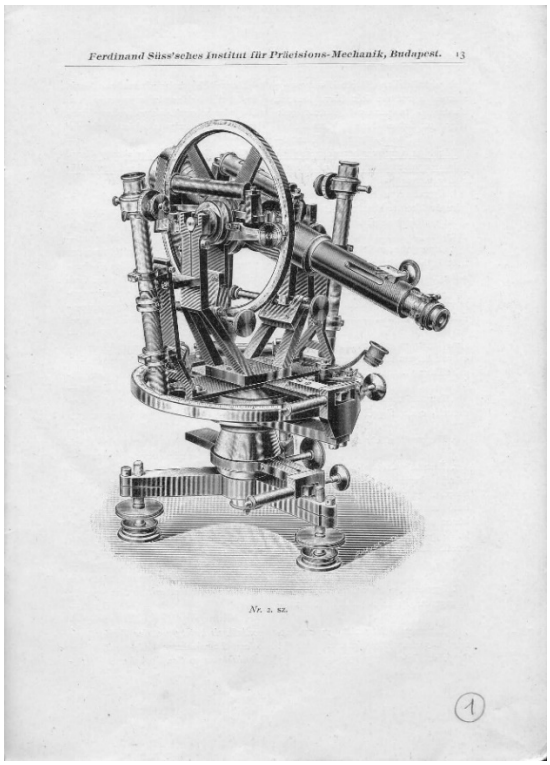
Süss Nándor präcisiós mechanikai és optikai intézet részv.-társ.
Budapest, I., Csörsz-utca 37—39.
Sürgönycim: „Geodesia", Budapest. Telefon: 500—63, 500—64, 500—65.
Városi lerakat: Budapest, V., Vigadó-utca 1—3. Telefon: 813—08.
Bucuresti — Beograd

Nr. 3 A.

Elsőrendű esavarmikroszkopos teodolit szorzó tengelyrendszerrel.
(Ugyanezen műszer ismétlőtengelyrendszerrel, típusszám 3 B.)

A műszer leírását lásd a túloldalon.

1929.

Ferdinand Süss'sches Institut für Präcisions-Mechanik, Budapest. 13

Nr. 2. sz.

1

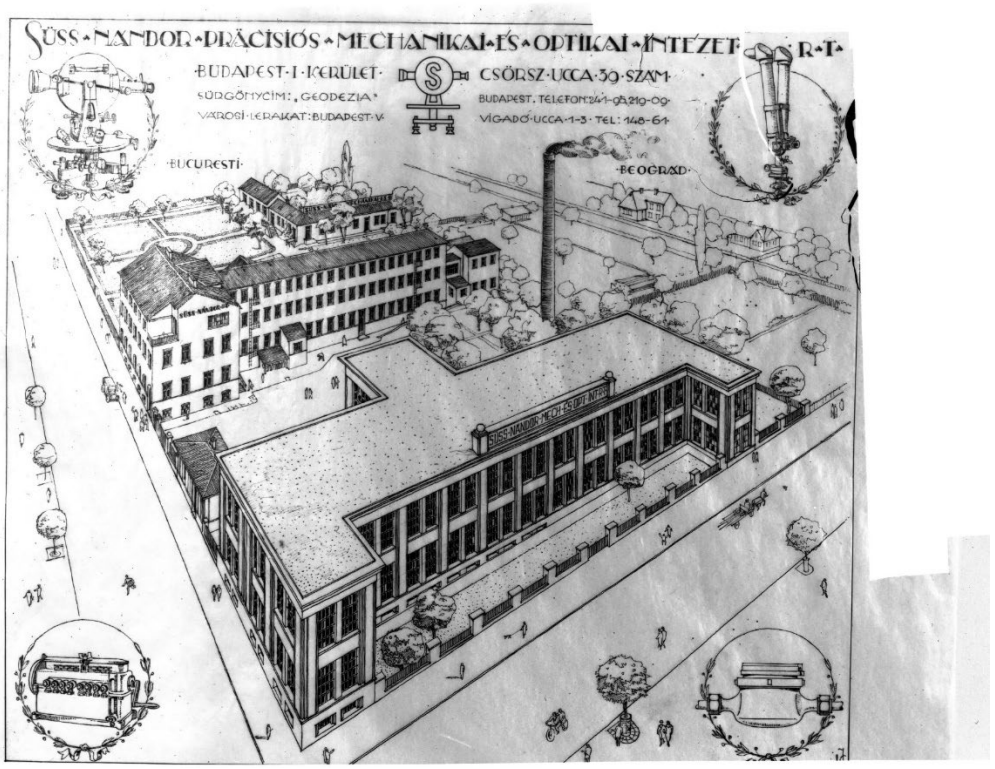
Az első világháború megtépázta a jól menő vállalkozást, a termelés is leállt. Banki és magántőke bevonásával részvénytársasággá alakult.

Évek óta próbálta az üvegcsiszolás technológiájának licenszét megszerezni, végül a Göerz cég technológiáját sikerült megvásárolni.

1921-ben villamosbalesetben Süss Nándor meghal. A céget a Gönczi testvérek Süss Nándor szellemében vezetik tovább. Idővel az igazgatói posztot Preisinger Frigyes vette át.

Preisinger Frigyes

Preisinger katonai akadémiát végzett, leszerelése után önálló építészként működött, majd a Puch-Daimler cégnél dolgozott. Igazgatósága alatt több szociális intézkedést vezetett be, étkeztetés, nyugdíjalap, bölcsőde. Külön értekezést írt a tanoncképzésről. Az oktatás irányítását Szabados Jenő vette át. Újabb telkeket vásároltak, több új üzemépület létesült.

1928-ban agyár tervezett kialakítása

Bővült a termékskála, többek között a rádió is a gyártott termékek közé került. Többféle készülék került gyártásba egy külön pesti üzemben, detektoros és csöves rádiók. A magyarországi 80 000 előfizető közül mintegy 50 000 készülék Süss gyártmányú volt. Külföldre is szállítottak készülékeket.

Tovább bővült a gyártmányok választéka: orvosi berendezések, mozdony armatúrák, tájolók, távcsövek, vízmérők

Optima vízmérő. Hasonló elven működő mérők műanyagházban ma is készülnek.

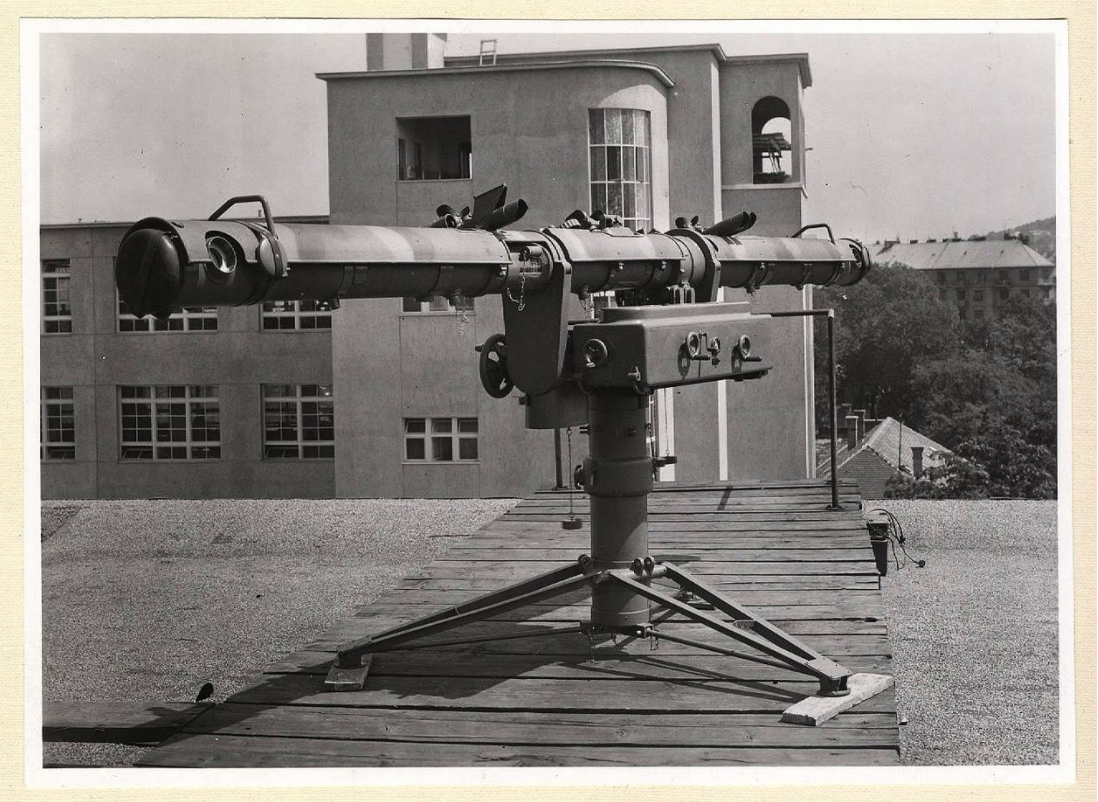

6x30 Süss Göerz távcső. Évtizedekig szinte változatlan formában gyártották

A részvénytársaság tulajdonosi összetétele megváltozott, erősen a hadiipar felé tolódott a gyártmányok összetétele. Felerősödött a katonai felhasználásra készülő távmérők, lőelemképzők készítése.

4 méteres optikai távmérő az egyik épület tetején

3 méteres távmérő, melyet a kép tanúsága szerint hosszú évtizedekig gyártották

A sikert mégsem a kiváló minőségű optikai eszközök hozták meg, hanem az óraműves gyújtó.

1935-ben a Honvédelmi Minisztérium 5000 darabot rendelt.

Angolok – a sikeres próba után – több százezer darabot rendeltek, erre fizetett előlegből épült fel az ”F” épület. Gyártási, szállítási adatokról nincs hiteles dokumentum.

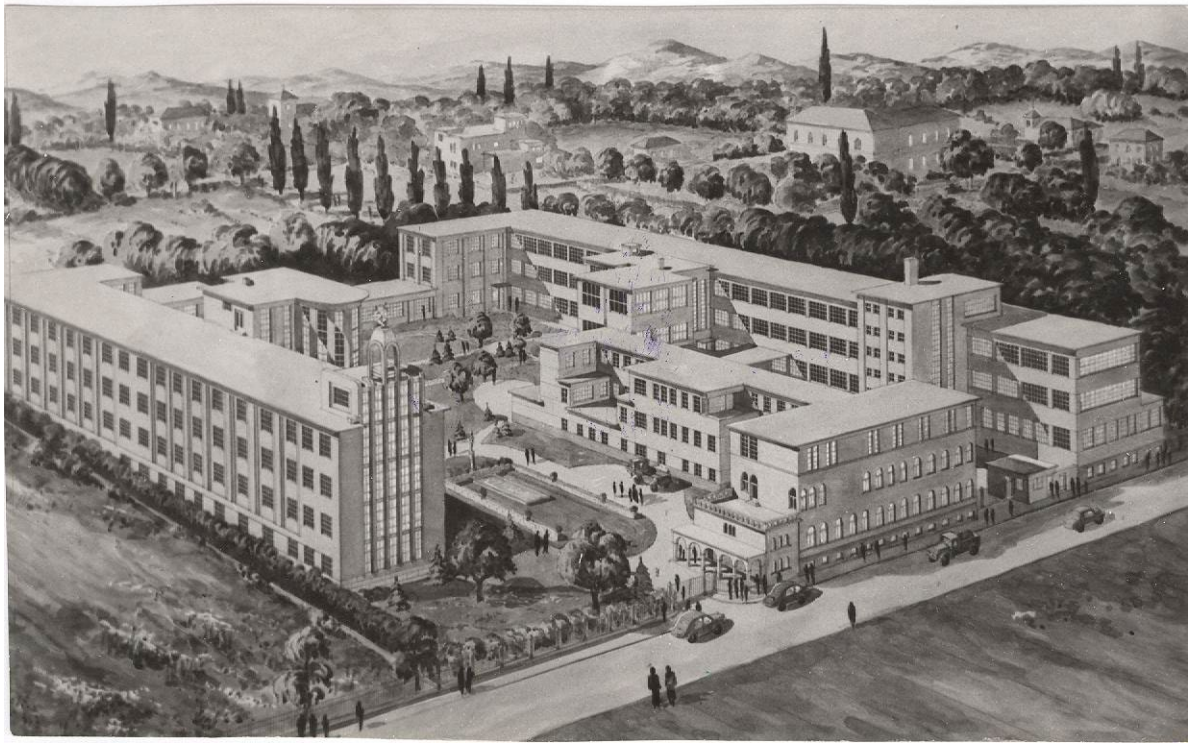
Haich Erzsébet tervei alapján az épület tetejére 6 méter magas szobor készült *„az égre íjazó férfialak”* A szobor a honi légvédelem jelképévé vált. Bronz kisplasztikából 50 db készült, amit Preisinger ajándékba adott.

300 dolgozóval, gépekkel a gyár egy részét kitelepítik először Lövőre, majd az Ausztriai Gmundenbe. Itt alapvetően harckocsikhoz készülő optikai eszközöket csiszolnak.

1939-ben a tulajdonosok megváltoztatják a gyár nevét, **Magyar Optikai Művek Rt**.-re, ami utal a precíz optikai rendszerekre. További építkezések történnek, a gyár távlati képe:

F épület a szoborral:

A szobrot 1945-ben – mint nyilas jelképet – ledöntötték.

A II. világháború alatt az épületek és a gépi berendezések jelentős része megsemmisült.

Preisinger Frigyes – aki itt maradt a gyárban az ostrom ideje alatt - megállapodik a szovjet parancsnokkal, elkezdődik a romeltakarítás, helyreállítás. mintegy 200 dolgozóval. Nem kellett a sérült épületeket lebontani, de általános anyaghiány miatt lassabb a helyreállítás. Ezzel egy időben a gépek üzembe állítása is megkezdődik.

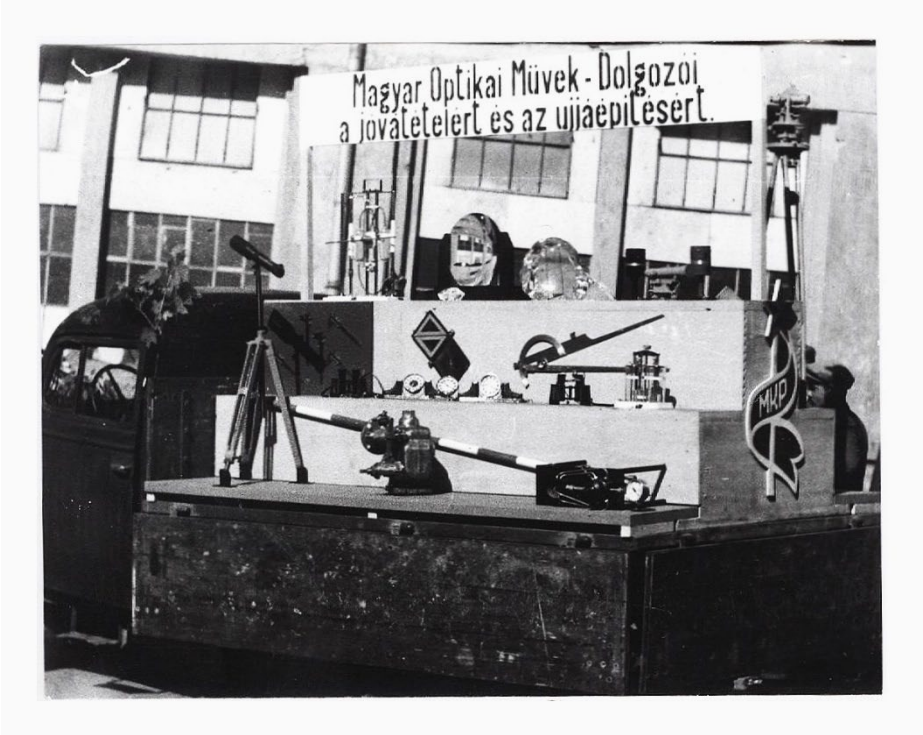
Képek a pusztításról:

Csörsz utca

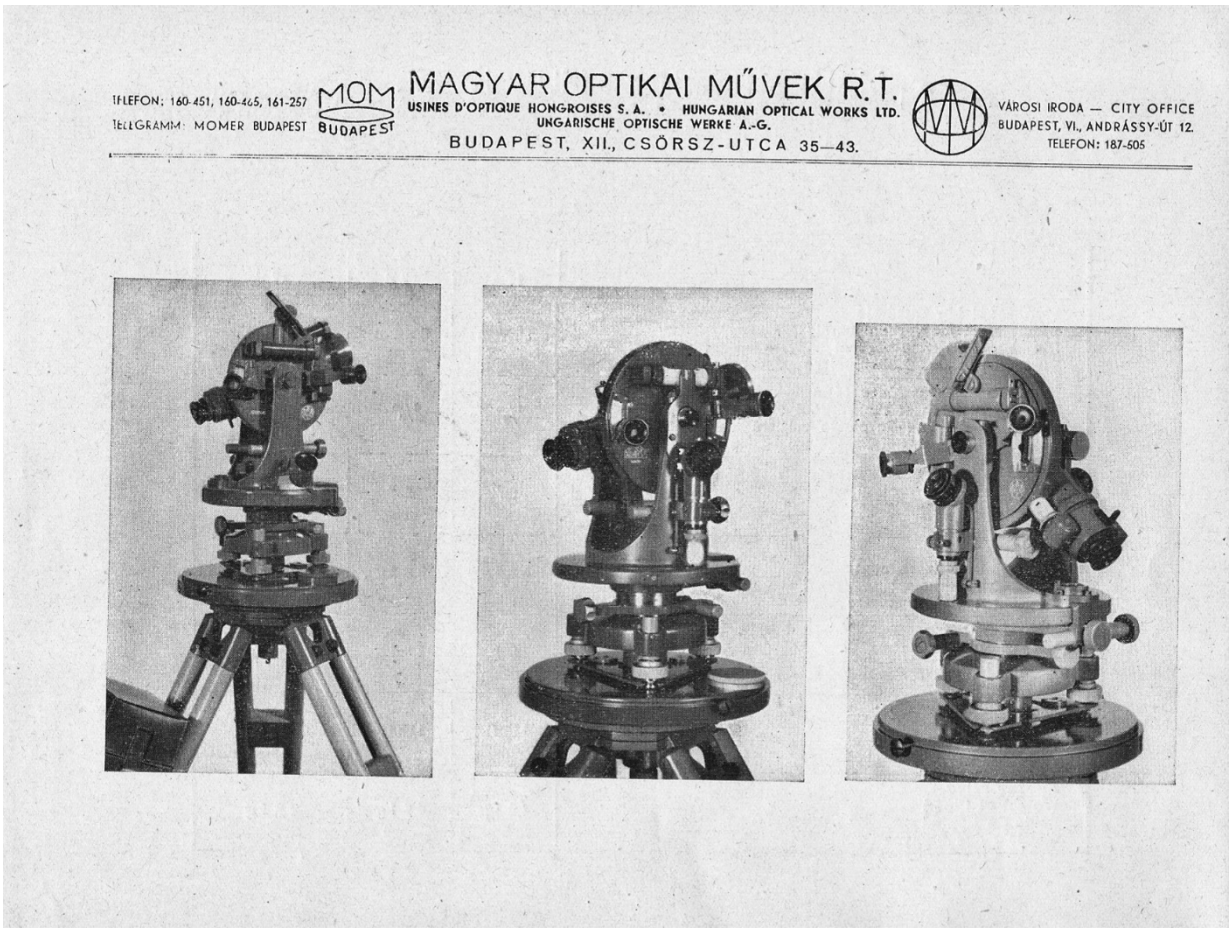
„A” épület:

A részvények 51%-a szovjet tulajdonba kerül. Folyamatos a helyreállítás és lassan elkezdődik a termelés. 80-90%-át a jóvátételi szállítás teszi ki, mozdonyarmatúrák, szemüveglencse, ébresztőóra.

1949-től Konstantin Szmirnov a vezérigazgató, nevéhez fűződik a kultúrház építése, az óvoda nyitása, valamunt újraindult az iparitanonc iskola is.

1948-ban katalógus mutaja be a gyártott termkeket. Itt már megjelenik az új logo, amit hivatalosan csak 1952-től használ a vállalat.

Konstantin Szmirnov

Kultúrház

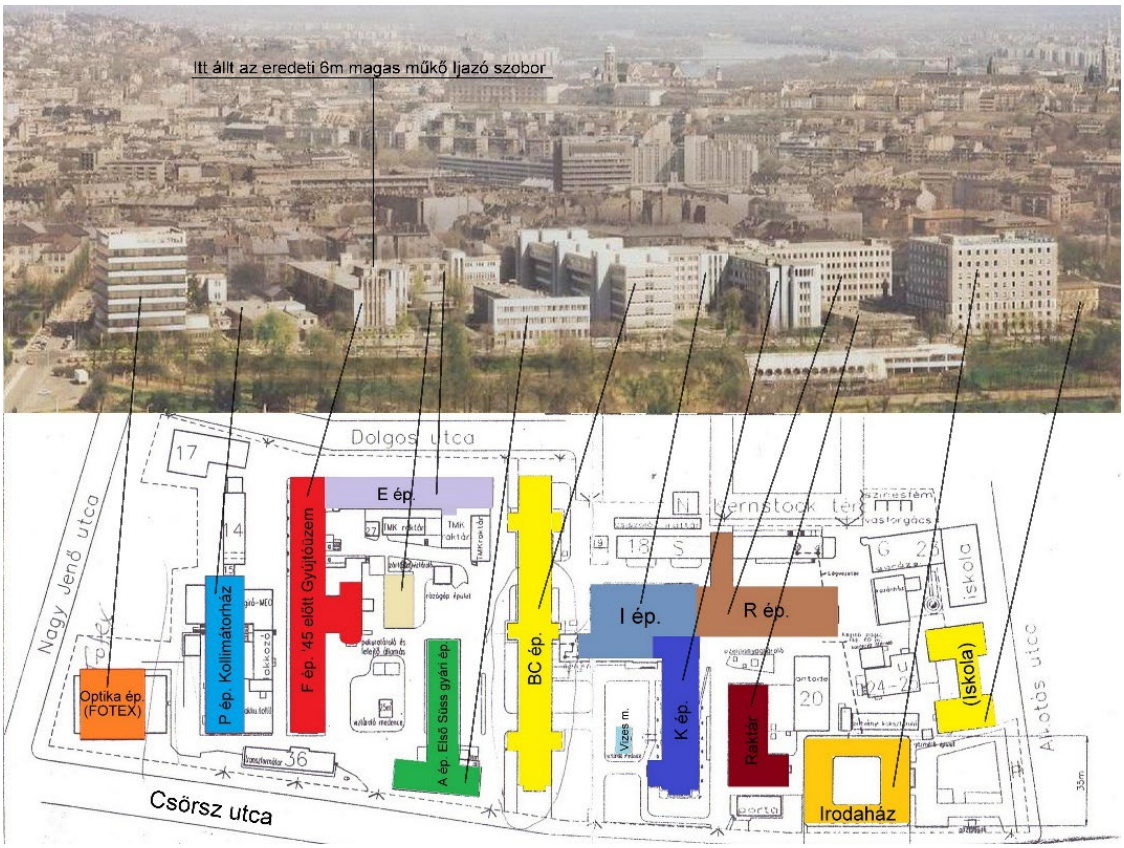

1950-ben a Frim Intézet épületébe költöztettek az **Iparitanonc Iskolát.** Ekkor már nemviselte Süss Nándor nevét

Először csak a MOM iparitanulóit oktattaák, 1957-től „**28. sz. Bólyai János Ipari Szakmunkásképző”** lett. 1981-ben költözött a XI. ker. Beregszász utcába, és 1990.től Öveges József Középiskola lett. Az iskola a hagyományokat ápőlva 1884-tőlszámítja történetét.

1952-ben teljes egészében magyar tulajdonba kerül, felügyeleti szerve a Kohó és Gépipati Minisztérium, az új igazgató Poór József, a főmérnök Krémer Sándor. Két év termelés visszaesés után a geodéziai termékek fejlesztéseinek köszönhetően ismét fellendül a gyártás. Új épületek emelkedtek ki: 5 emeletes irodaház - melyre később még két emeletet húztak – „R” raktár épület, „I” jelű épület.

1956 augusztusban megjelenik a MOM szerkesztő bizottság által készített kiadvány „**80 ÉVES A MAGYAR OPTIKAI MŰVEK”** Méltatja az alapító Süss Nándor tevékenységét*, „méltán tekinthetjük üzemünk csirájának a kolozsvári egyetem Mechanikusi Állomását…”*

Az épület falára került emléktábla:

Viszontagságos út után az emlékalapítványnál van, javíttatását elkezdtük. Érdekessége a táblának, hogy a másik oldalára 1976-ban – a 100 éves évforduló megemlékezése van bevésve.

Az **1956**-os forradalom napjaiban a **MOM gyári munkástanácsa Posch Gyulát** választja igazgatónak. Posch Gyula 1920 január 8-án született Budapesten, egy szegény óbudai sváb családban nőtt fel. A nehéz körülmények ellenére szorgalmasan tanult, tizennégy éves korában felvették a Magyar Optikai Művek (MOM) műszerészképző tanoncműhelyébe. Mivel a műhelynek meglepően gazdag, szakmai és szépirodalmi kötetekkel egyaránt jól ellátott könyvtára volt, nagy élvezettel falta a könyveket. Tizenhét évesen vették fel a gyárba műszerésznek. 1939-ben végzett a gyár iparitanonc iskolájában. A második világháború alatt besorozták, az orosz fronton szolgált „vezetékesként" több MOM-os munkatársával együtt. Ahogy véget ért a háború, visszatért a MOM-ba, és részt vett az óriási károkat szenvedő gyár újjáépítésében. A háború után műszaki főiskolára járt, később a MOM tanműhelyének vezetőjeként fontos szerepe volt a fiatalok képzésében. 1949-ben termelésvezetőnek nevezték ki, 1956-ban, a forradalom idején pedig egy munkásgyűlésen igazgatónak választották meg a dolgozók. Azon kevés demokratikus módon kinevezett vállalatvezetők közé tartozott, akiket a forradalom leverését követően sem távolítottak el posztjukról. Ebben minden bizonnyal jelentős szerepet játszott, hogy az őrséget szervező munkatársaival közösen az utcai harcok idején is a gyár és az ott tartózkodók biztonságát tartotta szem előtt, nagyon vigyázott, hogy ne történjen baj az üzem területén.

70 évvel ezelőtt Posch Gyula első feladatának a gyár újraindítását tekintette, majd a termékszerkezet korszerűsítésével egyidejűleg a dinamikus termelés felfutását. Hozzánk csatolták az Optikai Kutatóintézetet és az állami tőkekoncentráció keretében a Gamma Művek optikai profilját is. A tudatos fejlesztés eredménye, hogy 1958-ban Brüsszelben a világkiállításon három műszer a Te-D1 teodolit, Ni-B1 szintező, és a Ma-1 mérőasztal „Nagy Díjat" nyert. Az ötvenes évek második felétől a műszergyártás mellett a közszükségleti cikkek termelése is fellendült, például órák, horgászorsók, szemüveglencsék és keretek készültek a MOM által akkoriban nyitott vagy átvett vidéki gyáregységekben A MOM sikere mögött a dolgozók csapatmunkája állt, Posch Gyula pedig mindent megtett értük. Igyekezett megadni a lehetőséget a munkatársainak, hogy továbbtanulhassanak, saját otthont teremthessenek.

Vezetése alatt, a tradíciók folytatása mellett folyamatosan megújította a gyár termékszerkezetét, létrejöttek a vidéki gyáregységek Dunaújváros, Komló, Mátészalka, Zalaegerszeg, Battonya, átvettük a Kalibergyárat valamint az esztergomi Szemüvegkeret Gyárat. Megépült a MOM Sportklub, felújításra került a MOM kultúrház, létrejött a Németvölgyi úton a dolgozóknak a lakótelep. 1983-ban nyugdíjba ment.

A Gamma Optikai Művek és az Optikai Kutató által fejlesztett fényképezőgép gyártása a MOM-ba került. Több típus készült, legkeresettebb a Fotobox volt, különleges a MOMIKON és a MOMETTA sorozat. Ezek ma a gyűjtök értékes darabjai.

A brüsszeli „Nagy Díj” műszerei:

Te-B1 teodolit

Ni-B1 szintező

Ma-1 mérőasztal

1976-ban a vállalat elnyerte a műszaki fejlesztés és kereskedelem terén elért eredményekért Máltán a FŐNIX díjat. Kiemelkedő teljesítmények elismerésére *„SÜSS Díjat”* hoztak létre.

FŐNIX Díj

SÜSS Díj

A geodéziai műszerek fejlesztéséért Kossuth díjat kapott: Bors Károly, Bezzegh László, Schinagl Ferenc. Pusztai Ferenc a pörgettyűs (gíró) teodolitért kapta a Kossuth-díjat. Életművének elismerésért Akadémiai Díjjal jutalmazták Tóth Pált.
A száloptika gyártás technológiának kifejlesztésért Állami Díjat kapott Lisziewicz Antal, Besskó Dezső. Hegyessy Géza. Az optika területén elért eredményekért a MOM Ságvári brigád is Állami Díjat kapott.

KOSSUTH DÍJ

ÁLLAMI DÍJ

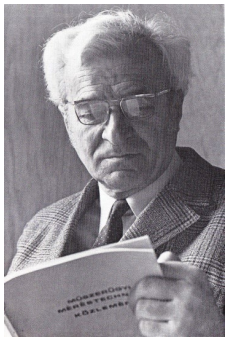

Lisziewicz Antal Hegyessy Géza Besskó Dezső

Ságvári brigád

AKADÉMIAÍ DÍJ

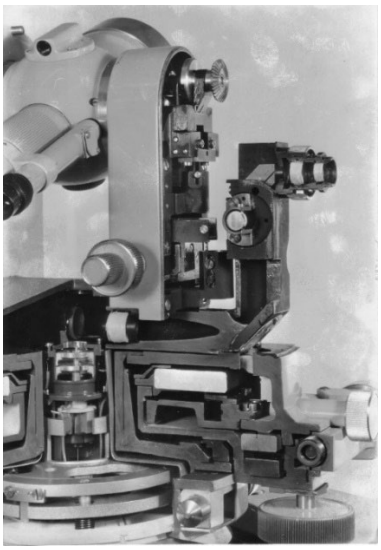

Tóth Pál

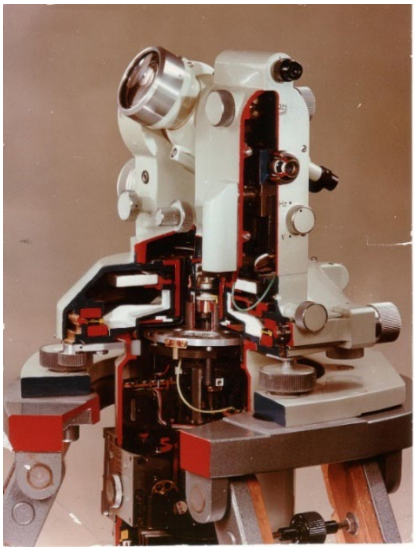
A „több lábon állás”gyakorlatának megfelelően a hagyományos órák, geodéziai műszerek mellett a labor műszer fejlesztés is elindult. Számítástechnikában a lyukszalag olvasó, perifériák kerültek gyártásba. Kiemelkedő az ultracentrifuga és a derivatográf.

Gi-B1

Gi-B2

Derivatográf

A 80-as évek közepén megszűnt az intenzív gyártmányfejlesztés, pénzügyi nehézségek jelentkeztek. Az igazgató Balogh András, korábbi Laborműszer főkonstruktor, kereskedelmi igazgató volt. Az öt vidéki gyáregységgel, 7800 fővel működő, tőkeerős üzemet a privatizációs folyamatban szétdarabolták önálló részvénytársaságokká, kft.-ékké. 1990-ben Sebesfi József lett a vezérigazgató, akit 92-ben miniszteri biztosként Lévai Gábor követett. A szétesést már nem lehetett megállítani, 1994-ben kimondták a MOM végelszámolását, a végelszámolási biztos Toldi János lett. A „MOM" két világháborút, néhány gazdasági válságot túlélt, mindig megújult, a privatáció során a rossz iparpolitikai, gazdasági döntéseket már nem volt ereje kivédeni. 1998-ban kimondták a MOM jogutód nélküli megszűnését.

A Magyar Optikai Művek „eszmei” utódvállalatai, hagyományőrzői

MOM Zrt.
MOMERT Magyar Optikai Művek Elektromechanikai ZRt.
MOM Magyar Optikai Művek Szerviz Kft.
MOM Faktor Gépipari Kft.
OMI OPTIKA Mérnökiroda, Fejlesztő és Gyártó Kft.
MOWA Bt.
Trimble Hungary Kft.
Schmidt & Bender Hungária Kft.
OPLAB Optikai- és Finommechanikai eszközöket Fejlesztő-, Forgalmazó Kft.
OPTILAB Műszaki Fejlesztő és Szolgáltató Kft.
EurOotik- Rohmann Kft.
UNIOPTIK Bt.
Carl ZEISS Vision Hungary Optikai Kft:
Carl ZEISS Sport Optika Hungária Gyártó és Kereskedelmi Kft.
Carl ZEISS Technika Kft.
HOYA Szemüveglencse Gyártó Magyarországi ZRt.
Szatmár Optikai Gyártó és Forgalmazó Kft.
EURO-GEO Geodéziai Kft.

A vállalat hagyományait őrző szervezetek

MOM (Magyar Optikai Művek) Emlékalapítvány és MOM Emlékszoba
Budapest XII. Maros u 1.
MOM (Magyar Optikai Művek) Nyugdíjas Klub
MOM (Magyar Optikai Művek) Tömegsport Klub.
MOM Kulturális Központ
MOM Uszoda és Sport központ

A MOM Emlékalapítvány rövid története:

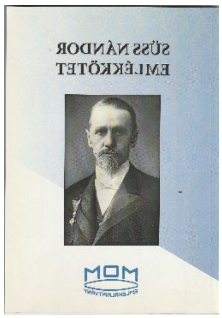
A gyártelep kiürítésekor a régi dolgozókból baráti társaság alakult a MOM tárgyi emlékeinek és régi dokumentumok összegyűjtésére, megmentésére. Elvi megállapodás született, hogy a MOM Parkban emlékszoba létesüljön, de ez nem valósult meg. 2001-ben a MOMERT Zrt. és a MOM Vízméréstechnikai Rt. megalapította a MOM Emlékalapítványt. A XII. kerület Önkormányzata rendelkezésre bocsájtotta a Maros utca 1. sz. alatti helyiséget, azóta itt tekinthető meg az Emlékszoba. Aktívan részt vett az emlékfal létrehozásában, valamint a MOM Parkban felállított *„égre íjazó férfialak”* kicsinyített szobrának létrejöttében. Évente „nosztalgia estet”rendez a régi munkatársaknak. Az Emlékszobában lévő gyűjtemény a mai napig bővül. Aktuálisan a gyár történetéről, kiemelkedő gyártmányairól kiadványok készültek.

Köszönet a kollégáknak, akik elkezdték gyűjteni és megőrizni a dokumentumokat, műszereket, fényképeket. A baráti társaság, akik létrehozták az alapítványt: Sörös Antal, Bohn Ferenc, Konopa Adorján, Sólyom Fekete Ferenc, Finta Sándor, Kisfalusi Gábor, Fazekas György, Germadics Zoltán.

Az alapítvány kiadványai:

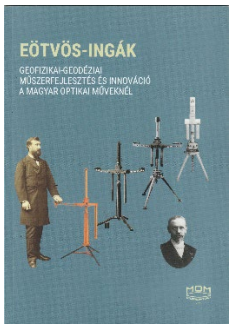
2015

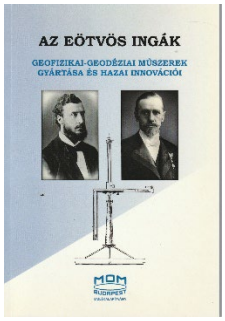
2018

2018

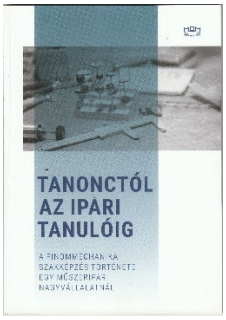
2019

2019

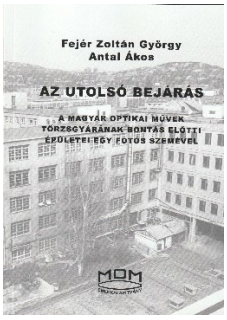
2021

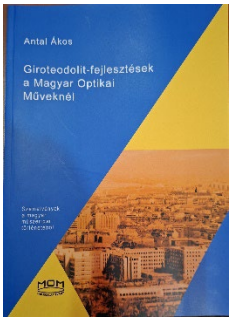
2022

2024

2025

2026

Köszönet a150 éves jubileumra megemlékező rendezvény és az ismertető létrehozását támogató szervezeteknek, valamint a régi dolgozók támogatásának, az 1%-os felajánlásoknak.

HEGYVIDÉKI ÖNKORMÁNYZAT

MOM
A pontosság védjegye

momart

mOmkUlt

A kiadványban szereplő képek internetről, az alapítvány archivumából, Juhász János és Széplaki József munkatársak fotóiból készültek.

Szöveg: Magyar György, Nádudvari Zoltán, Kisfalusi Gábor, Hegyvidéki Újság.

Összeállította: Telek György, Imre László